

תפיסות הורים לילדים בעלי צרכים מיוחדים את מדיניות השילוב במערכת החינוך הרגילה

מורן לזרוביץ, מכללת אורנים, lazmoran@gmail.com

ד"ר ניבי גל-אריאלי, מכללת אורנים, galiarieli@gmail.com

רקע: מדיניות השילוב של ילדים בעלי צרכים מיוחדים בחינוך הרגיל מהווה יישום של חוק שוויון זכויות אנשים עם מוגבלות, התשנ"ח – 1988 ושל מגמות חברתיות וחינוכיות עולמיות. מדיניות החינוך המוצהרת כיום קובעת העדפה לשילוב תלמידים בעלי צרכים מיוחדים במערכת הרגילה, כאמור בפרק ד(1) לחוק חינוך מיוחד, תשמ"ח – 1988 ובתקנות על-פיו.

יחד עם זאת, הפרקטיקה של השילוב נתקלת בקשיים לא מעטים. מדיניות משרד החינוך לעידוד שילוב, ככל שמתגלה במסמכים מנחים כגון חוזרי מנכ"ל, אינה מציינת את המודל בו הוא יופעל. גם היום נראה כי בבתי ספר רבים מצוי עדיין התחום בתהליך של גיבוש תפיסות, עקרונות והגדרות. ענין זה מקשה על שיפוט והערכה של הצלחת השילוב של תלמידים בעלי צרכים מיוחדים במערכת החינוך הרגילה (מצר ורייטר, 2011).

הספרות מציינת שני קונפליקטים מרכזיים בתחום יישום מדיניות השילוב מנקודת מבטם של ההורים. הקונפליקט הראשון עוסק בסוג המסגרת בה ילמד הילד, והקונפליקט השני עוסק בתחום המשאבים ומערך התמיכה המוקצים להורים ולילדים בעלי הצרכים המיוחדים המשולבים בחינוך הרגיל (נוימן, 2008).

מטרות: המחקר עוסק בתפיסות הורים את השילוב של ילדם בעל הצרכים המיוחדים, במערכת הרגילה. המחקר מציג את המצב בו רואים עצמם הורים לבעלי צרכים מיוחדים כנדחקים הצידה וכמי שחשים כי 'קולם אינו נשמע'.

שיטה: המחקר בוצע כעבודת גמר לתואר מוסמך (MEd) במכללת אורנים, בשיטה איכותנית. השתתפו בו שמונה הורים לילדים בעלי צרכים מיוחדים, הלומדים במסגרות משלבות.

ממצאים: ההורים המרואינים תיארו מאבק במערכת, תחושות אי נוחות ביחס למידת המקצועיות של הסגל בבית הספר, חוסר הכוונה וחוסר תמיכה בהם. מקום מרכזי בראיונות תפס תיאור תחושת חוסר האונים בהתמודדות עם ילד בעל צרכים מיוחדים, הזדקקות בלתי-נענית לייעוץ ולסיוע של גורמי מקצוע בתחום החינוכי, הרפואי והפרא-רפואי, כל זאת - במקביל למאבק במערכת. בנוסף לניסיונם של ההורים לקבל פיסות מידע בנוגע ללקות ילדם, הם נאבקים בדרך למציאת מסגרת מתאימה המכילה את ילדם, בהתאם להבטחת השילוב כרעיון וכקו מנחה.

תרומות ומחקרי המשך: ממצאי המחקר עשויים לשמש מנהלים וצוותים בכירים בבתי ספר המתמודדים עם אתגר השילוב. בנוסף, המושגים בהם עושה המחקר שימוש – בעיקר המופעים השונים של מאבק הורים במערכת - עשויים לשמש בסיס למחקרים נוספים, רחבים יותר ובשיטות אחרות.